



Memòria anual d'activitats de l'Observatori CUSC-UB

Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació
de la Universitat de Barcelona

Any 2009

Consell de Direcció del CUSC-UB

NB: aquesta memòria se circumscriu a les iniciatives coordinades des del CUSC o amb el seu suport; per tant, no inclou les activitats desenvolupades a títol individual pels investigadors adscrits al Centre, les quals apareixen consignades en els respectius currículums.

Seu Edifici Històric

Gran Via de les Corts Catalanes, 585
08007 Barcelona
Tel. 93 403 70 65
www.ub.edu/cusc

Seu Edifici Florensa

Adolf Florensa, 8 - Ed. Florensa
08028 Barcelona
Tel. 93 403 46 63
cusc@ub.edu

ÍNDEX

1. HISTÒRIA DEL CENTRE	3
2. ACTIVITATS D'ESTABLIMENT I FUNCIONAMENT DEL CENTRE	5
3. ACTIVITATS DE RECERCA	5

1. HISTÒRIA DEL CENTRE

Antecedents del centre (1996- 1998)

L'any 1996 va començar la gestació de l'Institut Universitari de Recerca de Sociolingüística (IURS) per part de la comissió gestora: Albert Bastardas, Emili Boix i F. Xavier Vila. Es va contactar amb el Conseller de Cultura (Joan M. Pujals) exposant les reflexions entorn la creació d'un Institut Universitari de Recerca de Sociolingüística (IURS). Paral·lelament, durant aquest període s'estava gestant la proposta de creació del Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació- CUSC de la UB, mitjançant reunions i consultes amb professorat dels diferents departaments i divisions interessats (Filologia, Educació, Sociologia, Dret, Servei de Llengua Catalana).

Creació CUSC-UB -Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació (1998- 2002)

El dia 5 de maig de 1998 es va crear formalment el CUSC- Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació de la Universitat de Barcelona. Durant el quadrienni 1998-2002, el CUSC-UB es va proposar assolir dues menes d'objectius: *Objectius d'establiment i funcionament del centre*: Dotar el centre de les infraestructures (local, comunicacions, etc.) i el personal de suport (tant per a tasques de recerca com per al suport administratiu) necessaris per al seu establiment i funcionament. Dotar el centre d'una imatge corporativa, etc., necessaris per al desenvolupament correcte de les activitats del CUSC-UB. Difondre l'existència, els serveis i les activitats del centre I promoure l'establiment de convenis i acords amb institucions que afavoreixin la viabilitat econòmica del centre. La Comissió Gestora del CUSC durant aquest quadrienni fou, Albert Bastardas com a director, F. Xavier Vila com a secretari i Emili Boix, Jaume Farràs, Estrella Montolíó i Carme Muñoz com a vocals.

Conversió CUSC en Centre Especial de Recerca (2003- 2007)

Durant el període 2003-2007, d'acord amb el nou *Reglament de funcionament intern* de la UB el Centre, s'estructura sobre les següents bases: Un *Consell de Direcció*, format per el director: Albert Bastardas i Boada (Dpt. Lingüística General), el secretari: F. Xavier Vila i Moreno (Dpt. Filologia Catalana) i un vocal: Jaume Farràs i Farràs (Dpt. Sociologia). Un conjunt de *Responsables d'àrea*, de nombre variable en funció de les necessitats del CUSC i nomenats pel Consell de Direcció (Relacions Parc Científic: Jaume Farràs i Farràs, Docència: Emili Boix-Fuster, Col·laboradors: F. Xavier Vila i Moreno, Activitats d'intersecció: Estrella Montolíó Durán, Revista electrònica *LSC*: Carme Muñoz Lahoz , Un editor per a cada número, Coordinació i promoció de actes: Àngels Massip). Un nombre d'*Equips de treball*, creats *ad hoc* per membres del CUSC per a la realització de projectes de recerca i serveis concrets. I finalment un *Consell de Centre* format per tots els membres del centre.

Durant el quadrienni 2004-2007, els objectius més importants són: Consolidar un marc econòmic estable per al CUSC; Potenciar la formació d'investigadors predoctorals i postdoctorals i les activitats de docència. Consolidar les accions tant de potenciació de la interdisciplinarietat com de difusió de la recerca en Sociolingüística i Comunicació generada a la UB. Desenvolupar el Laboratori de Sociolingüística amb els seus bancs de dades i potenciar-ne l'explotació. Continuarem la realització tant de jornades i congressos com de conferències, seminaris, presentacions de llibres, i debats d'interès comú per als membres del CUSC, tot posant èmfasi en la cooperació transversal i sinèrgica entre els participants en el Centre. El CUSC participà activament en la creació i consolidació de Xarxa CRUSCAT sobre coneixement, representacions i ús lingüístics de l'Institut d'Estudis Catalans.

A més, es consolidà la revista electrònica del CUSC com a òrgan de transferència del coneixement obtingut mitjançant la recerca en sociolingüística i comunicació. Els números publicats fins a l'actualitat són: 1) El model de conjunció lingüística en català: balanç i impacte de la nova legislació. Editor: F. Xavier Vila i Moreno (2004). 2) 25 anys de Constitució Espanyola: un model lingüístic per avaluar. Editor: Emili Boix-Fuster i Albert Bastardas (2004). 3) Retòrica i Perssuació. Editor: Xavier Laborda (2005), 4) Models de política lingüística per a la Unió Europea: realitats i propostes. Editor: Eva Pons (2006) i 4) Estudis actuals en l'adquisició de segones llengües. Editor: Carme Muñoz Lahoz (2007). Proposta creació IRPLUR- Institut de Recerca en Plurilingüisme (2005- 2007)

Paral·lelament a la gestió del CUSC, l'any 2005 l'Albert Bastardas va enviar un informe-reflexió a la Secretaria de política Lingüística de la generalitat de Catalunya, "Bases per a la creació d'un centre interuniversitari de referència en sociolingüística i política lingüística". Com a resposta a aquest informe el DURSI encarrega a Albert Bastardas l'elaboració del

"Pla estratègic per a la creació d'un centre de recerca en l'àmbit del multilingüisme, la sociolingüística i la política lingüística". L'any 2006 es va concedir al Consell de Direcció del CUSC, format per Albert Bastardas, F.Xavier Vila, Emili Boix i Jaume Farràs, l'ajut (CRF's) per a la redacció de projectes de centres de recerca i innovació d'humanitats i CCSS. El dia 22 de desembre de 2006 es va entregar la redacció final de la creació de l'Institut de Recerca en Plurilingüisme (IRPLUR) a l'AGAUR.

Conversió CUSC en Observatori (2007- 2010)

El juliol de 2006 s'informa el CUSC els canvis aplicats en la normativa reguladora dels Instituts de Recerca de la UB, comporten que el CUSC s'ha de reconvertir urgentment en un Institut de Recerca o bé, en un Observatori que compleixi les noves condicions explicitades en la normativa. El dia 11 de gener de 2007 s'inicien els tràmits per a la conversió del CUSC en l'Observatori – Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació i finalment el dia 17 de desembre de 2007 s'aprova la conversió del CUSC en l'Observatori- CUSC.

2. ACTIVITATS D'ESTABLIMENT I FUNCIONAMENT DEL CENTRE

Infraestructura i personal corrent

Després de diverses gestions i reunions amb el Degà i l'Administrativa de centre, no s'han pogut ampliar els espais disponibles per a les tasques de recerca al campus de Plaça Universitat. Ni tampoc s'ha aconseguit suport administratiu de la Facultat de Filologia per a la gestió del centre.

Pàgina web

Actualment la nova web del CUSC es troba en la fase final del procés d'elaboració. Amb l'objectiu de poder-se presentar a la reunió de Consell de Centre prevista pel dia 17 de desembre de 2009.

3. ACTIVITATS DE RECERCA

Projectes científics

El CUSC ha desenvolupat els següents projectes propis de recerca i ha donat suport als projectes de recerca competitius dels membres de l'Observatori:

- «La sostenibilitat de les comunitats lingüístiques mitjanes», projecte propi del CUSC encarregat per Linguamón-Casa de les Llengües. S'està elaborant el segon informe que està previst finalitzar-lo el desembre de 2009. (El projecte de la Casa de les Llengües es va iniciar l'any 2008).
- «L'ecologia lingüística del Parc Científic de Barcelona», projecte propi del CUSC encarregat pel Vicerectorat de Relacions Institucionals i Política Lingüística de la UB. Està previst de concloure i lliurar el projecte el desembre de 2009.
- «Estudi sobre la implantació terminològica en l'àmbit de l'esport», resultat d'un conveni entre el TERMCAT i el CUSC. S'ha continuat l'estudi en dos camps esportius nous, el múixing i el surf de neu; se n'ha fet el treball de camp i s'ha iniciat el procés d'anàlisi de dades. Actualment el projecte està aturat per malaltia greu de la persona responsable. Signatura de nou conveni pendent.
- «Llenguatge, cognició i comunicació des de la perspectiva de la complexitat» (Vicerectorat de Política Científica, UB), projecte del Dr. Albert Bastardas, membre del CUSC adscrit al Departament de Lingüística General. S'ha continuat el projecte i està previst de concloure'l el desembre de 2009.

- «La transmissió lingüística de les parelles lingüísticament mixtes» projecte del Dr. Emili Boix, membre del CUSC adscrit al Departament de Filologia Catalana. Projecte conclòs durant el 2009; se n'ha enviat l'informe final al MEC i s'espera la publicació del llibre.
- «Resocialització i llengües: el pas de primària a secundària», continua el projecte i el MEC l'ha renovat per un altre trienni (2009-2012).
- S'ha elaborat i publicat el setè número de la Revista en línia LSC- Llengua, Societat i Comunicació, amb el títol «Llengües minoritzades i tecnologia lingüística: perspectives de futur», coordinat per la Dra. M^a Antònia Martí.

Esdeveniments científics

S'han (co)organitzat esdeveniments científics diversos per promoure l'intercanvi d'experiències i el progrés de la recerca en sociolingüística i comunicació, entre els quals destaquen els següents:

- Conferència «Globalisation and Intercultural Communication», a càrrec de la Dra. Zorica Tomic, el 15 de gener de 2009.
- Curs «Un ésser viu anomenat llenguatge», coordinat per la Dra. Àngels Massip amb el Xavier Martorell (UAB) i l'Enric Puig (UAB); es va celebrar al CosmoCaixa (Barcelona) de l'11 de febrer al 18 de març de 2009. El curs es va estructurar en deu sessions i va comptar amb la participació dels experts Àngels Massip, Enric Puig, Jorge Wagensberg, Albert Bastardas, Ricard V. Solé, Òscar Vilarroya, Pere Darder, Francesc Cortés, Carlos Gersherson, Xavier Martorell i Federico Mayor Zaragoza.
- Acte de presentació pública del llibre *Llengua i identitat*, coordinat per la Dra. Àngels Massip, el 13 de maig de 2009.
- Participació en el curs *Els joves i les llengües en el sistema educatiu català. Apunts per gestionar la diversitat lingüística*, organitzat per la Xarxa CRUSCAT (Institut d'Estudis Catalans) i la Universitat Rovira i Virgili. Tarragona, 27 d'abril de 2009.
- Jornada «La situació sociolingüística a l'ESO», en col·laboració amb el Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu de Catalunya i la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, el 5 de juny del 2009, a l'Auditori del Parc Científic de Barcelona.
- Primer Seminari Internacional «Els reptes de les comunitats lingüístiques mitjanes en el segle XXI», en col·laboració amb Linguamón-Casa de les llengües i la Xarxa CRUSCAT de l'Institut d'Estudis Catalans. Les jornades han constat d'una conferència i un seminari intern i s'han celebrat els dies:

- 8 i 9 d'octubre de 2009, amb la participació dels experts: Sirkku Latomaa (finès), Jens Normann Jorgensen (danès) i Marc Van Oostendorp (neerlandès).
 - 5 i 6 de novembre de 2009, amb la participació dels experts: Delaney Michael Skerrett (estonià) i Uldis Ozolins (letó).
 - 3 i 4 de desembre de 2009, amb la participació dels experts: Maja Bitenc (eslovè), Jíri Nekvapil (txec) i Anat Stavans (hebreu).
- El setembre de 2009 s'ha iniciat la primera edició del Postgrau en Política Lingüística i Gestió del Multilingüisme integrat en el Màster d'Assessorament Lingüístic i Gestió de la Diversitat, dirigit pel Dr. Xavier Vila i Moreno i impulsat des del Departament de Filologia Catalana i el CUSC-UB.

Publicació de resultats de recerca i difusió de la recerca

S'han publicat els articles següents d'investigadors que col·laboren amb el CUSC:

- Bastardas, Albert (2009), «Complejidad y emergencia en lingüística y ciencias de la comunicación», dins de la revista *Glossa. An Ambilingual Interdisciplinary Journal* vol.4 , n. 2..
- Bastardas, Albert (2009), «Vint-i-cinc anys de política i planificació lingüístiques», dins la revista *Llengua i dret* 51, pp. 125-132..
- Bastardas, Albert; Genovès, Ignasi i Solé, Joan. (2009), «Per una política lingüística per als joves», dins la revista *Llengua i ús* 45, pp. 3-11.
- Bastardas, Albert (2009), «Sociolingüística y linguodiversidad: una aproximación desde la ecología compleja», dins la revista *Hizkunea (Boletín de sociolingüística de la viceconsejería de Política Lingüística del Gobierno Vasco)*, publicació en línia.
- Bretxa, Vanessa (2009), «El salt a secundària: els preadolescents, consum cultural i llengua», dins la revista *Zeitschrift für katalanistik*, 22.
- Bretxa, Vanessa; Comajoan, Llorenç; Sorolla, Natxo (2009), «De les pràctiques monolingües familiars a la identificació bilingüe: el cas dels preadolescents de Mataró i la Franja», dins la revista *Noves SL*, Hivern 2009, publicació en línia.
- Bernadó, C., Comajoan, L., & Bastons, N. (2009). Anàlisi factorial dels motius d'aprenentatge del català com a llengua segona i relació amb el nivell, el temps d'estada, l'edat i el centre d'estudis dels alumnes. *Catalan Review*, 22, 71-94.
- Comajoan, L. (2009). Revitalització lingüística en un món globalitzat: lliçons apreses a partir del cas català. Dins C. Junyent (Ed.). *Transferències: la manifestació dels processos extralingüístics en les llengües del món* (pp. 269-299). Vic: Eumo.
- Comajoan, L. & Gomàriz, E. (2009). Això de les actituds lingüístiques, de què va? *Escola Catalana*, 460.

- Farràs, Jaume; Rodríguez, Núria (2009), «El canvi de tendències econòmiques i els símptomes de crisi» dins *Societat catalana, 2009*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- Galindo Solé, Mireia i F. Xavier Vila i Moreno (2009), «Els factors explicatius dels usos lingüístics informals entre l'alumnat català: llengua inicial, xarxes socials, competència i llengua vehicular d'ensenyament», dins la revista *Noves SL* Hivern, publicació en línia.
- Pons, Eva i Sorolla, Natxo (2009), *Informe sobre la situació de la llengua catalana (2005 –2007)*. Elaborat per la Xarxa CRUSCAT – IEC, per encàrrec de l'Observatori de la Llengua Catalana. Publicació en línia.
- Sorolla, Natxo (2009) «El futur del català a la Franja» dins *Els futurs del català. Un estat de la qüestió i una qüestió d'estat*. Barcelona: Publicacions de la Universitat de Barcelona.
- Sorolla, Natxo (2009), Coordinació del número NovesSL, hivern 2009 sobre Llengua i ensenyament. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Publicació en línia.
- Sorolla, Natxo (2009) «Casa, escola i pati: usos lingüístics quan s'acaben les classes. Síntesi i anàlisi de l'estudi sociodemogràfic i lingüístic als centres d'educació secundària de Catalunya» dins la revista *NovesSL*, Hivern 2009. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Publicació en línia.
- Vila, F. Xavier (2008), «Language-in-education policies in the Catalan language area» John Benjamins Publishing Company. AILA Review 21.
- Vila, F. Xavier (2008). « Catalan in Spain» dins de *Multilingual Europe: Facts and Policies* editat per G. Extra and D. Gorter. Berlin: Mouton de Gruyter, pp. 157-183.
- Vila, F. Xavier (dir.) i Gomàriz, Eva (col·l) (2009), *Estudis de demolingüística*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

S' han generat les següents col·laboracions amb entitat pròpia en mitjans de difusió nacional:

- 23/02/2009 «Dir que el català agonitza és una bestiesa», entrevista al Dr. Xavier Vila al diari La Vanguardia.
<http://www.lavanguardia.es/ciudadanos/noticias/20090223/53644648293/dir-que-el-catala-agonitza-es-una-bestiesa-madrid-pais-valencia-catalunya-nord-barcelona-montilla-al.html>
- 16/03/09 «Situació del català al carrer», entrevista al Dr. F. Xavier Vila al canal 3/24.. <http://www.tv3.cat/videos/1083919/Situacio-del-catala-al-carrer>

- 12/06/09 «El català, ferit de mort al País Valencià, l'Alguer i Catalunya del Nord», notícia sobre la presentació pública de l'anuari *Informe sobre la situació de la llengua catalana (2005 – 2007)*.
http://www.avui.cat/cat/notices/2009/06/el_catala_ferit_de_mort_al_pais_valencia_l_alguer_i_catalunya_del_nord_62351.php
- 27/07/2009 «Els confins de la llengua (1): La Franja del català», entrevista a Natxo Sorolla al diari Avui.
http://www.avui.cat/cat/notices/2009/07/els_confins_de_la_llengua_1_la_franja_del_catala_66893.php
- 13/09/09 «Els confins de la llengua (i 8): Present divers, futur incert», entrevista al Dr. F. Xavier Vila al diari Avui. <http://paper.avui.cat/societat/detail.php?id=174364>

Formació d'investigadors

- S'ha dinamitzat el seminari de LSC-Llengua Societat i Comunicació, amb les sessions següents:
 - «Cosmopolitització i llengua: l'anglès com a llengua franca internacional», a càrrec de Liliana Arroyo, el 5 de febrer de 2009.
 - Taller per a l'anàlisi de continguts amb Atlas.ti, el 12 de març de 2009.
 - «Aprendre a triar. L'adquisició de les normes d'ús i alternança de codis en l'educació infantil», a càrrec de Carles de Rosselló, el 3 de juny de 2009.
 - «Els japonesos a Catalunya i la llengua catalana: comunitat, llengües i ideologies», a càrrec de Makiko Fukuda, el 13 de juliol de 2009.
- S'han organitzat dos cursos d'estadística per a socio(lingüistes) amb el suport de la Xarxa CRUSCAT-IEC.
 - Curs d'Aprofundiment (V): Casos pràctics amb proves no paramètriques, del 12 al 16 de gener de 2009.
 - Curs d'Aprofundiment (VI): anàlisi de camins, 2 i 3 de juliol de 2009.
- S'han acollit els estudiants de llicenciatura en sociologia Xavier Tenorio i Borja Pellejero per al desenvolupament de pràctiques d'iniciació a la recerca en els projectes de «Resocialització i llengües: el pas de primària a secundària» i «La sostenibilitat de les comunitats lingüístiques mitjanes», amb conveni amb la Xarxa CRUSCAT-IEC.

- S'han acollit les estudiants de la llicenciatura en filologia catalana Mercè Marqués i Marina Mayor, i els estudiants de la llicenciatura en lingüística Eduard Abelenda i Alba Vindel per col·laborar en el projecte de «Resocialització i llengües: el pas de primària a secundària».
- S'ha acollit la investigadora Cristina Illamola (Departament de Filologia Hispànica, UB), que ha col·laborat en el treball de camp vinculat al projecte «Resocialització i llengües: el pas de primària a secundària» i n'analitza les dades obtingudes per a l'elaboració de la seva tesi.
- S'ha potenciat i gestionat l'estada de joves investigadors del centre a l'estranger. Vanessa Bretxa, va ser Visiting Graduate Student al CREFO Centre de recherches en éducation franco-ontarienne, University of Toronto, Canadà (Octubre 2008-abril 2009).
- S'ha propiciat que joves investigadors vinculats al CUSC presentessin les següents comunicacions o pòsters en congressos internacionals:
 - Comajoan, L. «L'autoconfiança en el model de la voluntat de comunicar: dades de l'alumnat de sisè de primària». Taula rodona sobre les motivacions en l'aprenentatge de segones llengües. Universitat Oberta de Catalunya-Linguamón, 2 de juliol de 2009.
 - Comajoan, Llorenç i Long, Ethan «Linguistic Landscape of Three Streets in Barcelona: The Relationship Between Demographic Composition and Language Visibility in Public Space». Comunicació presentada a la conferència Language Policy and Language Learning: New Paradigms and New Challenges. Limerick, Irlanda, 18-20 de juny de 2009.
 - Nogué, Marina i Vila, F. Xavier «Degree of Success. Evaluating the In Vivo Results of Terminological Reforms in Small Communities of Users». Comunicació presentada a la conferència Language Policy and Language Learning: New Paradigms and New Challenges. Limerick, Irlanda, 18-20 de juny de 2009.
 - Bretxa, Vanessa «De la infància a la joventut: els preadolescents, consum cultural i llengua». Comunicació presentada al V Congrés Català de Sociologia. Barcelona, 17 i 18 d'abril 2009.
 - Arroyo, Liliana; Bretxa, Vanessa; Comajoan, Llorenç i Vila, F. Xavier. «El multilingüisme al Parc Científic de Barcelona: Coneixements, usos i necessitats». Comunicació presentada al V Congrés Català de Sociologia. Barcelona, 17 i 18 d'abril 2009.